

TOIMINTAMALLEJA ESIKOTOUTTAVAAN TOIMINTAAN

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Sisällys

Johdanto	3
Esikotouttavan toiminnan muotoja ja menetelmiä	4
Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut	5
Yhteiskehittäminen	6
Kokemusasiantuntija	8
Ystävätoiminta	9
Vertaistukitoiminta	9
Mentorointi	10
Talkootoiminta	11
Kokoontumis- ja pistäytymistilat	11
Luovat menetelmät	12
Ruuanlaitto ja käsityöt	14
Kielen ja kulttuurin opetus	15
Luontoavusteinen kotoutuminen	16
Yrittäjyys ja työelämä	17
Tavoitteellinen opiskelu ja taitojen hankkiminen	19
Terveys ja hyvinvointi	19
Lastenhoito ja lasten kanssa toimiminen	20
Erilaisia vapaaehtoisia	21
Toimintaa järjestävien kokemuksia	22
Kansainvälisiä kokemuksia	25
Taidelähtöiset toimintamallit	25
Terveys ja hyvinvointi	29
Yritystoiminta	30
Kädentaidot	31
Palveluntarjoajia ja aineistoja	33
Kartoituksen tausta	36
Lähteet	37

Johdanto

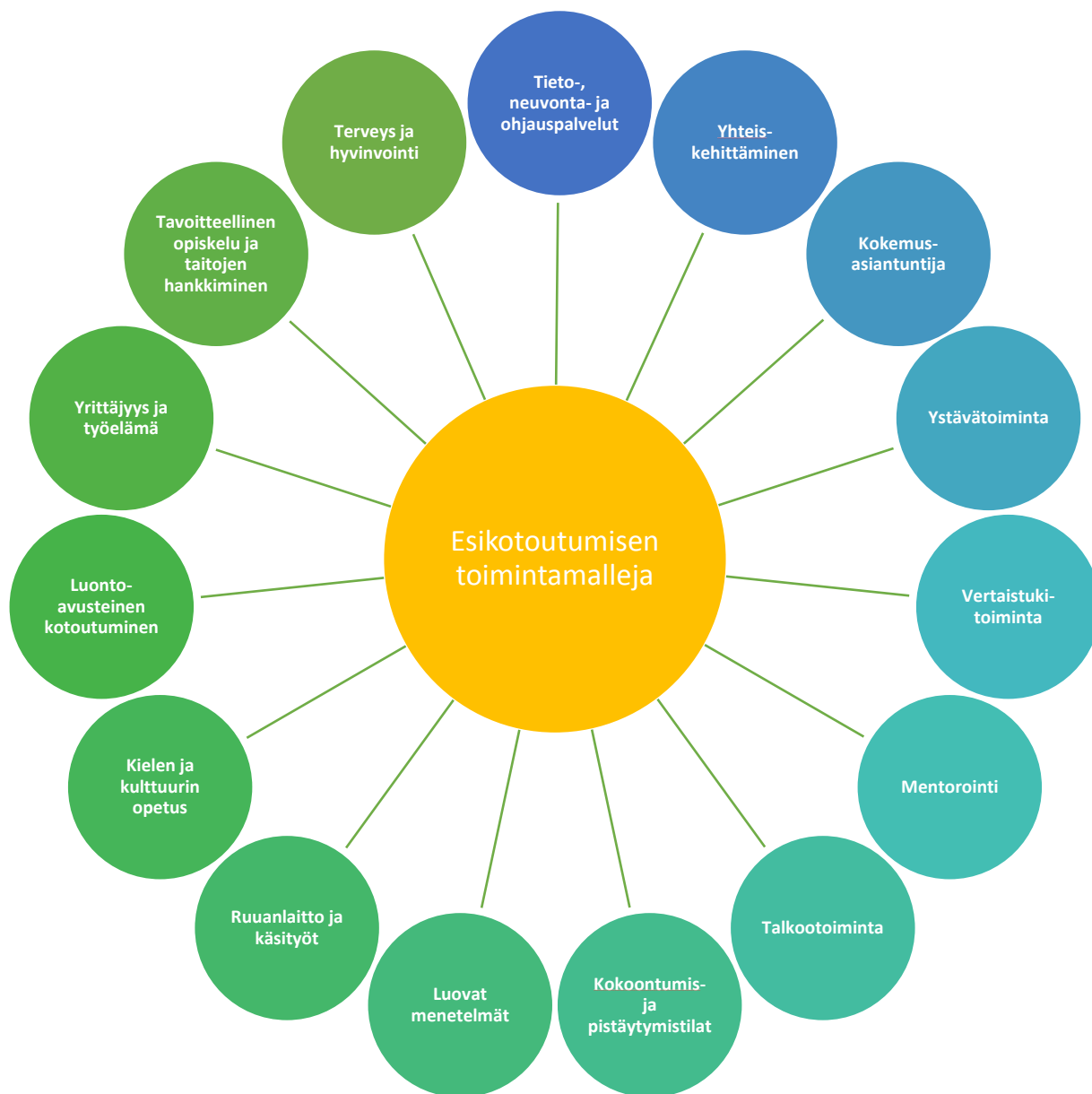
Käsillä oleva raportti on tarkoitettu yhdistyksille, järjestöille, yrityksille ja vapaaehtoisille esikotouttavan toiminnan järjestämisen tueksi. Raportissa keskitytään erityisesti aktivoiviin, laitostumista ehkäiseviin matalan kynnyksen toimintamalleihin, joihin voi osallistua ilman kielitaitoakin. Tuomme esiin myös malleja, joissa turvapaikanhakijoita on onnistuneesti otettu mukaan järjestöjen perustoimintaan ja vapaaehtoistyöntekijöiksi. Maahanmuuttoviraston toteuttamassa asiakaskyselyssä turvapaikanhakijat itse toivoivat lisää tekemistä, erityisesti naisille suunnattuja toimintoja, lapsille päivähoitoa ja omaa ohjelmaa, ja työ- ja koulutusmahdollisuuksia.

Malleja on hyödynnetty Suomessa ja eri maissa aktiivisuuden ja toiminnallisuuden ylläpitämiseen, turvapaikanhakijoiden osallisuutta ja mielen hyvinvointia tukemaan. Toimintamallien tavoitteena on ollut luoda luonnollisia kontakteja paikallisväestöön ja näin saada aikaan yhteisöllisyyttä ja myönteistä asennemuutosta. Turvapaikanhakijoiden oma osallisuus näkyy valituissa toimintamalleissa osallistuvina toimijoina, toiminnan kehittäjinä ja olemassa olevien toimintojen jalostajina.

Kartoitusta tehtiin syksyllä 2016. Toimintamallien kriteereinä ovat olleet Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskuksen laatimat kotoutumista edistävät hyvät käytännöt: tavoitteellisuus, asiakaslähtöisyys, tilanteeseen sopivuus, vaikuttavuus, mallinnettavuus ja yleistettävyyden.

Raportti on tuotettu Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa ESİKOTO – Esikotouttamisen kehittämishanke Pohjois-Pohjanmaalla hankkeessa. Lisätietoa hankkeesta löydät luvusta Kartoituksen tausta.

Esikotouttavan toiminnan muotoja ja menetelmiä

Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut

Tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden aiheena on yleensä jokin turvapaikanhakijoiden arkeen, hyvinvointiin tai oikeuksiin liittyvä asia. Tällaisia asioita voivat olla muun muassa

- koulutukseen hakeutuminen
- työnhaun ohjaus
- mielenterveys
- lasten terveys
- hyvinvointi
- ravinto
- seksuaalisuus ja seksuaaliterveys
- oikeudelliset asiat
- julkinen liikenne
- kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut
- sosiaalipalvelut ja Kelan etuudet
- palvelut kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen

Tiedottavat palvelut sisältävät mm. turvapaikkaprosessiin, palveluihin, suomalaiseen yhteiskuntaan ja toimintatapoihin sekä terveydenhuoltoon liittyviä tietopalveluja. Tiedottavista palveluista vastaa pääsääntöisesti vastaanottokeskuksen henkilökunta.

Järjestöjen, yhdistysten ja vapaaehtoisten tiedottavaa palvelua on ollut mm. seuraavissa asioissa:

- kunnan edulliset ja ilmaiset palvelut
- järjestöjen/ yhdistysten toiminta
- julkinen liikenne ja sen käyttäminen
- talvipukeutuminen
- suomalainen ruokakulttuuri
- hyvinvointia ruuasta
- suomalainen asuminen
- turvapaikanhakijoille suunnatut mobiilipalvelut

Tiedotuspalveluissa voi soveltaa toiminnallisia menetelmiä, tukea kaksisuuntaista integraatiota ja osana tietopalveluja tehdä vierailuja ja tutustua esim. julkisiin palveluihin.

Viime vuosina on kehitetty useita turvapaikanhakijoiden tarpeisiin vastaavia mobiilisovelluksia ja näistä voidaan järjestää erilaisia infoja järjestöjen, yhdistysten ja vapaaehtoisten voimin.

Turvapaikanhakijoille suunnatut mobiilisovellukset listataan kappaleessa Palveluntarjoajia ja aineistoja.

Neuvontapalveluita turvapaikanhakijat saavat vastaanottokeskusten sosiaaliohjaajilta, terveydenhuollon henkilöstöltä sekä joiltakin järjestötoimijoilta, kuten Pakolaisapu ry:ltä ja SPR:ltä. Vastaanottokeskukset pystyvät yleensä tarjoamaan vain välttämättömimmät turvapaikkaprosessiin ja viranomaistoimintoihin liittyvät palvelut.

Neuvonta- ja tietopalveluja kannattaa yhdistää siten, että tiedon jakamisen yhteydessä on myös mahdollisuus tukeen ja neuvontaan liittyen tiedotettavaan asiaan.

Järjestöjen ja yhdistysten neuvontapalveluita ovat muun muassa:

- kodinhoitoon liittyvä neuvonta (Martat ry)
- pihan ja puutarhan hoitoon liittyvä neuvonta (4H-yhdistys ry)
- oikeudellinen neuvonta (Pakolaisapu ry)
- terveyteen ja hyvinvointiin liittyvä neuvonta (SPR)
- luonnossa liikkumisen neuvonta (Martat ry)
- omavaraviljelyyn liittyvä neuvonta (Kyläyhdistykset)

Monikulttuurinen ohjaus on kohtaamista, jossa tavoitteet muotoutuvat toimintaympäristön mukaan. Monikulttuurisen ohjauksen ero tavalliseen ohjaukseen liittyy ohjaajan sekä ohjattavan erilaisiin kulttuuritaustoihin, etniseen taustaan tai äidinkieleen. Monikulttuurisen ohjauksen koulutuksella sekä kokeneilla ohjaajilla voisi olla suurempi rooli enemmistö- ja vähemmistöryhmien keskinäisen ymmärryksen lisäämiseksi. Ohjaajat voisivat toimia eräänlaisina siltojen rakentajina kulttuurien välillä (Eerikiharju, Vahtera 2011, 27-28).

Yhdistysten ja järjestöjen turvapaikanhakijoille tarjoamat ohjauspalvelut ovat usein toiminnallisia ja luovia ryhmätyöskentelymenetelmiä, joiden ansiosta turvapaikanhakijat pääsevät hetkeksi irtaantumaan arjesta ja turvapaikan hakemiseen ja pakomatkaan liittyvistä kokemuksista.

Yksi ohjauspalvelujen teema on ura- ja yrittäjyysohjaus, joilla tuetaan omien tavoitteiden asettamista, työnhakua ja työllistymistä.

Seuraavissa kappaleissa kuvatuista menetelmistä osa soveltuu hyvin ohjauksessa käytettäväksi.

Yhteiskehittäminen

Yhteiskehittäminen tarkoittaa ihmisten välistä tavoitteellista toimintaa, jossa korostuu kumppanuus, vastavuoroisuus ja hierarkisen vuorovaikutuksen haastaminen. Yhteisenä tavoitteena voi olla vaikkapa hyvinvoinnin tukeminen, työelämäosaamisen kehittäminen tai

muu pieni tai suuri tavoite, johon osallistuja sitoutuvat. Yhteiskehittämisen menetelmin voidaan tukea jokaisen osallisuutta esikotouttamisessa.

Oppimiskahvila (Learning cafe)

Oppimiskahvila on keskusteluun, tiedon luomiseen ja siirtämiseen tarkoitettu yhteiskehittelymenetelmä, joka sopii myös suurille ryhmille. Ryhmä jaetaan pienryhmiin ja pienryhmät kiertävät etukäteen valmistellut pisteet, joiden vetäjä ensin kertoo aiheen tai teeman, jota ryhmä yhdessä alkaa työstämään. Pienryhmän tulee työskennellä yhdessä ja pyrkiä muodostamaan kustakin teemasta ryhmän yhteinen mielipide.

Tavoitteet todeksi –aikajana

Aikajanelle merkitään alkutilanne ja toivottu lopputulos. Seuraavaksi mietitään, mitä aikajanalla on tapahduttava, jotta päästään tavoitteeseen. Aikajanaan voidaan merkitä myös uhkia ja niiden ratkaisuja.

Kuvakäsikirjoitus

Kuvakäsikirjoitus on sarjakuvamuotoon kuvattu tarina, joka auttaa hahmottamaan tietyn tapahtuman tai tilanteen asiakkaan arjessa, jossa palvelua käytetään. Kuvakäsikirjoitus paljastaa palvelun toiminnan lisäksi arvon, jonka se tuottaa asiakkaalle.

Kuvakäsikirjoitus alkaa asiakkaan haasteesta, kertoo miten palveluidea ratkaisee haasteen ja kuvaa millaisia vaiheita palvelussa on.

Karttamenetelmä

Erlaisia karttoja käyttämällä voidaan kerätä asiakkaista heidän tarpeitaan, tunteitaan ja kokemuksiaan. Karttojen visuaalinen lähestymistapa auttaa kokonaisuuden hahmottamisessa ja kuvallinen, luova työskentelytapa voi tuoda esille vaikeita tai tiedostamattomia asioita. Karttamenetelmiä ovat empatiakartta, palvelukartta ja tunnelmakartta. (Palvelumuotoilu Palo, 2016)

Muotoilupeli

Muotoilupeli on osallistava menetelmä, jonka pelillisyyttä voidaan hyödyntää vaikeistakin asioista puhumisessa. Muotoilupelin voi toteuttaa lautapelinä, korttipelinä tai erilaisina tehtävinä ja pelaamiseen voidaan yhdistää myös draaman eri menetelmiä. (Palvelumuotoilu Palo, 2016)

Kuvakäsikirjoitus

Kuvakäsikirjoitus on sarjakuvamuotoon kuvattu tarina. Se auttaa hahmottamaan haasteita ja eri vaiheita, mistä kokonaisuudet muodostuvat. (Palvelumuotoilu Palo, 2016)

Palvelupolku

Palvelupolussa kuvataan asiakkaan kokemuksen eri vaiheet ja se auttaa hahmottamaan palvelun kokonaisuutena. (Palvelumuotoilu Palo, 2016)

Varjostus

Varjostus on havainnointimenetelmä, jossa seurataan kohteen toimintaa aidossa ympäristössä ja samalla pyritään ymmärtämään itse toimintaa. Varjostamisen yksi muoto on työn varjostaminen, joka on tehokas tapa tutustua työelämään ja eri ammatteihin.

Kokemusasiantuntija

Kokemusasiantuntijoilla on omia kokemuksia kehitettävien palveluiden käytöstä, joko palveluita itse käyttävänä/käyttäneenä tai palveluiden käyttäjän omaisena/läheisenä. Kokemusasiantuntijalla oleva hiljainen tieto tarjoaa toisenlaisen näkökulman ammattilaisten näkökulman rinnalle. Kokemusasiantuntijalta saatua tietoa käytetään palvelujen kehittämiseen niin, että ne vastaisivat paremmin asiakkaiden tarpeisiin. Tampereen hiippakunnassa on käytetty Suomessa pysyvästi asuvaa turvapaikanhakijaa islamin kokemusasiantuntijana seurakunnan turvapaikanhakijoiden kanssa tehtävässä vapaaehtoistyössä. Diakissa on järjestetty kokemusasiantuntijakoulutusta Oulun kaupungin sosiaalipalveluihin ja kokemusasiantuntijakoulutusta voi soveltaa myös turvapaikanhakijoiden ohjauspalveluihin sekä järjestö- ja vapaaehtoistyöhön.

Esimerkkejä kokemusasiantuntijuudesta ovat muun muassa kulttuurimentoritoiminta, kulttuurivälittäjätoiminta ja kulttuurityöpajat kouluilla.

ESIKOTO-hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut madaltaa järjestötoimijoiden kynnystä ottaa toimintaansa mukaan turvapaikanhakijoita. Toiminnan helpottamiseksi mentorointikoulutuksen käyneet henkilöt voivat ohjautua jatkossa järjestötoimijan tueksi ja asiantuntija-avuksi. ESIKOTO-hanke on itsessään hyötynyt valtavasti kyseisten vapaaehtoisten avusta ja asiantuntijuudesta esimerkiksi vastaanottokeskuksiin suunnatussa toiminnassa hankkeen alkuvaiheessa.

Kokemusasiantuntijoita voidaan kouluttaa myös vaikuttamistoimintaan. Vaikuttamistoiminnasta kiinnostuneista henkilöistä muodostetaan ryhmä, jonka jäsenet

yhdessä käyvät erilaisissa tilaisuuksissa (tilauksesta) kertomassa omista kokemuksistaan kokemusasiantuntijan roolissa. Toiminnan tavoitteena on tuoda turvapaikanhakijoita ja muita Suomeen eri aikoina muuttaneita, eri kulttuuritaustan omaavia ihmisiä lähemmäs toisiaan tarinoiden ja kokemusten kautta.

Lisätietoa:

Mitä on kokemusasiantuntijuus? Väestöliitto. <http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/mita-teemme/kokemusasiantuntijat/>

Maahan muuttaneet kokemusasiantuntijoina: Eettiset toimintaohjeet järjestötoimijoille. Väestöliitto

Ystävätoiminta

Ystävätoiminnassa vapaaehtoiset tarjoavat tukea ja apua maahanmuuttajille tavallisissa arjen asioissa. Toiminnan avulla maahanmuuttajat saavat uusia verkostoja, kontakteja kantaväestöön ja mahdollisuuden harjoitella suomen kieltä. Ystävätoimintaan voi osallistua kuka tahansa kiinnostunut, sillä erityistaitoja ei tarvita.

Ystävätoimintaa ja vertaistukea tarjotaan turvapaikanhakijoille useissa vastaanottokeskuksissa. Ystävätoimintaa tarjoavat mm. seurakunnat, SPR, MLL ja muut vapaaehtoisten perustamat yhdistykset. Myös monien oppilaitosten opiskelijat toimivat ystävinä turvapaikanhakijoilla. Opiskelijoilla vapaaehtoistyö voi olla osa opintoja tai opiskelijayhdistyksen toimintaa. SPR tarjoaa ystävätoimintaan myös koulutusta.

Ystävätoiminnassa on myös mahdollista yhdistää erilaisia tuen tarpeita, jolloin tukea tarvitsevat auttavat toisiaan. Turvapaikanhakijat ovat esimerkiksi toimineet vanhusten tukena ja ystävinä.

Ystävätoimintaa järjestettäessä on hyvä huomioida myös vapaaehtoisten mahdollinen vertaistuen tarve. Vertaistuki voidaan järjestää esimerkiksi erilaisten säännöllisten tapaamisten merkeissä tai sosiaalisen median suljetuissa ryhmissä. Tapaamiset voivat olla joko vapaamuotoisia tai niissä voi olla toimintaa tukevaa järjestettyä ohjelmaa.

Vertaistukitoiminta

Vertaistuki on vastavuoroista kokemusten vaihtoa, jossa samanlaisia asioita läpikäyneet ihmiset tukevat toisiaan. Vertaistukisuhde on tasa-arvioinen ja kunnioittava suhde, jossa voidaan samanaikaisesti olla tuen antajan ja saajan roolissa. Vertaistuen osallistujat voivat myös olla prosesseissaan eri vaiheissa. Toiminta voidaan järjestää joko ryhmissä tai

yksilötukena. Vertaistukiohjaajana toimiminen myös auttaa maahanmuuttajia kehittämään ohjaustaitojaan ja saamaan työkokemusta.

VeTo-verkosto toimii maahanmuuttajien vertaistoimintaa järjestävien organisaatioiden yhteistyöverkostonä. VeTo:n tavoitteena on maahanmuuttajien vertaistoiminnan kehittäminen ja organisaatioiden yhteistyön lisääminen. VeTo:n sivuilta löytyy runsaasti materiaalia vertaistoiminnan järjestämisestä ja toimintaa järjestävistä organisaatiosta kokemuksineen.

Lisätietoja: www.vetoverkosto.fi

Nicehearts ry:n Naapuriäiti-menetelmässä kehitetään vertaistukea pitkäjänteisenä toimintamuotona. Menetelmän taustalla on havainto naisten jo olemassa olevista tukiverkostoista, jotka usein koostuvat muista yhteisön naisista. Näiden naisten kouluttaminen mentoreiksi ja muutoksen tekijöiksi vahvistaa yhteisön muita naisia ja yhteisöt voimaantuvat. Naapuriäidit toimivat usein linkkinä naisten ja palveluiden välillä, he voivat mm. olla mukana kotikäynnillä, vahvistaa koulun ja kodin välistä vuorovaikutusta, kannustaa harrastuksiin tai tutustuttaa perhekahvilatoimintaan.

Lisätietoja: <http://www.nicehearts.com/naiset/>

Väestöliiton Puhutaan kotoutumisesta –ryhmätoiminta tukee kotoutumista ja vanhemmuutta erityisesti hiljan maahan saapuneissa perheissä. Väestöliitto kouluttaa ryhmänohjaajiksi sekä ammattilaisia että vapaaehtoisia.

Lisätietoja: www.vaestoliitto.fi > maahanmuuttajat > Palvelut > Vertaistuki

Mentorointi

Mentorointi ja tukiparitoiminta on tavoitteellinen vuorovaikutussuhde, jossa tavallisimmin kokeneempi osapuoli – mentori – ohjaa, tukee neuvoo kokemattomampaa osapuolta – aktoria. Toteutetaan tavallisesti aktorin kokemuksia, ajatuksia tunteita ja toimintaa peilaavin henkilökohtaisin keskusteluin, mutta myös erilaisia toiminnallisia menetelmiä on myös mahdollista käyttää. Ajallisesti rajattu prosessi; sillä on tunnistettava alku, loppu ja niiden välillä joitakin muutoksia jouduttavia tapahtumia. Mentorointi on aina vapaaehtoista, avointa, tasa-arvoista, molemminpuoliseen sitoutumiseen ja luottamukseen perustuvaa toimintaa. Mentoroinnissa käsitellään aktorin keskusteluun nostamia kysymyksiä ja aiheita, aktorin kokemusmaailmaa ja näkemyksiä kunnioittaen. Mentori-aktori-suhteessa mentori – hyödyntäen kykyjään, kokemustaan ja ymmärrystään – ohjaa aktoria käyttämään kykyjään tavoitteiden saavuttamiseksi.

Mentorina toimiminen edellyttää koulutuksessa saatujen arvojen, sekä toimintalinjausten mukaista toimintaa (esim. laki- ja salassapitoasiat). Koulutuksen jälkeen osallistuja on mm.

tutustunut mentorina toimimisen periaatteisiin ja suostuu noudattamaan niitä sekä kykenee arvostamaan asiakkaan kohtaamiseen, luomaan ja ylläpitämään toimivaa yhteistyösuhdetta aktoriin.

Talkootoiminta

Talkoot ovat suomalainen vapaaehtoistyön perinne, jossa vapaaehtoiset maksutta auttavat ihmisiä ja yhteisöjä sovitun tehtävän suorittamisessa. SPR:n Oulun osasto toteuttaa monikulttuurista talkootoimintaa yhtenä toimintamuotonaan. Salama-tiimiksi nimettyä toimintaa pyörittävät koordinaattorit, jotka käsittelevät sähköpostitse, nettilomakkeen tai puhelimitse tulleet talkootilaukset. Talkoolaiset koostuvat eri maahanmuuttajaryhmistä ja kantasuomalaisista. Talkootehtävät ovat yksinkertaisia tehtäviä, joita talkoolaisten on turvallista suorittaa ilman ammattitaitoa. Salama-tiimi tekee myös koulu- ja yhteisövierailuja. Talkoissa on aina mukana yksi suomea puhuva henkilö ja vakuutuksista vastaa SPR.

Lisätietoja: www.salamatiimi.fi

ESIKOTO-hankkeessa on tehty talkootöitä joulukuusta 2016 alkaen. Alkusyksyyn 2017 mennessä talkoissa oli ollut jo yli 250 osallistujaa. Talkoita on tehty hyvin erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa ja talkoolaisten määrä per tapahtuma on vaihdellut muutamasta talkoolaisesta lähes 30 hengen porukoihin. Hankkeessa talkootyö on koettu hyvänä toimintamuotona esikotouttamiseen, koska talkoot tapahtuvat yleensä tilaisuuksissa, joissa osallistujat ovat valmiiksi mukana positiivisella asenteella ja tapahtumat tarjoavat hyvän mahdollisuuden kohdata suomalaisia ja tehdä hyvää yhteistyössä muiden vapaaehtoisten kanssa.

Lisätietoa: www.odl.fi/talkootyot

Kokoontumis- ja pistäytymistilat

Yksi tapa tukea sekä yksilöä että yhteisöä, ovat erilaiset matalan kynnyksen kokoontumis- ja pistäytymistilat. Turvallinen tila kodin ulkopuolella on merkityksellinen ihmisen hyvinvoinnin ja yhteisöön kuulumisen kannalta. Yksinkertaisimmillaan toiminta on vain saavutettavan tilan tarjoamista. Tilat tarjoavat myös mahdollisuuden osallisuuden vahvistumiseen, kun käyttäjät voivat itse määritellä toiminnan sisältöä ja tavoitteita.

Luovat menetelmät

Luovissa menetelmissä osallistuminen taiteen tekemisen prosessiin koetaan usein tärkeämmäksi kuin itse taide. (Kinnunen & Lidman 2013). Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuutta tukevaa työtä ja uusia työskentelymuotoja on syytä kehittää lisäämällä taiteen alojen ja hyvinvointialojen ammattilaisten välistä yhteistyötä. Taiteen tekemisen on todettu vahvistavan sosiaalisia suhteita ja mahdollistavan voimaantumisen kokemisen, mikä lisää osallisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Lisäksi taiteen erimuodoilla on ehkäisevä ja korjaava vaikutus mielen hyvinvointiin ja selviytymiskeinoihin. (Lenette ym. 2015, Lehtomaa 2013)

Taidemenetelmät voivat olla joko taidesisältöjen hyödyntämistä, itseilmaisua tai näiden yhdistämistä. Taidemenetelmien avulla voidaan tukea hyvinvointia, käsitellä erilaisia teemoja, ja tukea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Taide on hyvä keino rentoutua ja se antaa mahdollisuuden aktiiviseen toimintaan.

Eri taidemuotoihin on kehitetty toimintamalleja hankkeissa ja palvelutarjoajien toimesta. Alla on kuvattu joitakin helposti vapaaehtoistoiminnassa käyttöön otettavia menetelmiä.

Taidetyöpajat

Taidetyöpaja-työskentelyn tarkoituksena on käsitellä jotakin tapahtuvaa asiaa esim. turvapaikkapäätöksen odottamista tai kotikuntaan siirtymistä. Työpajassa käytetään toiminnallisia ja taidelähtöisiä menetelmiä. Tehtävä tapahtuu parityöskentelynä, jolloin esim. järjestön edustaja ja turvapaikanhakija ovat pareittain tekemässä tehtävää. Työskentely ei edellytä menetelmien osaamista ja maalaustaitoja.

1. Orientaatio, lämmittely- ja tutustumisvaihe
2. Jakaudutaan niin, että vapaaehtoistyöntekijä ja turvapaikanhakija työskentelevät pareittain.
3. Aluksi kumpikin maalaa oman kuvan teemaan liittyvästä aiheesta.

Taustalla voi soida musiikkia ja maalaustarvikkeet ovat parien välissä. Maalaus voi olla abstrakti tai kuvaava.

4. Seuraavaksi kuvat laitetaan rinnakkain ja niitä katsotaan yhdessä. Mikäli on yhteinen kieli, niistä voi keskustella: Mitä maalaus kuvaa?
5. Parin kuvat laitetaan päällekkäin (maalatut pinnat vastakkain), irrotetaan toisistaan ja laitetaan rinnakkain. Katsotaan kuvia yhdessä ja jos on yhteinen kieli, niin keskustellaan: Mitä näemme tässä nyt?

6. Taidenäyttely. Kierretään kaikkien kuvien luona ja katsotaan mitä kukin on saanut aikaan. Jokainen jättää jokaisen maalauksen luokse ”voimaannuttavan” tunnekortin/kuvan/tarralapulle piirretyn hymiön tms.

(Diak, monikulttuurinen taidetyöpaja, Pirjo Pouttu)

Lattiakuvamenetelmä

Menetelmässä kuvataan erilaisten symbolien avulla (esim. luonnosta kerätyt risut ja kävyt ym.) omia tunteita, ajatuksia, toiveita ja kysymyksiä. Teemana voi olla esim. turvapaikan odottaminen tai sopeutuminen Suomen talveen ja pimeyteen. Lattialle kootaan esillä olevasta materiaalista teemaan liittyviä omia kokemuksia. Teeman eri aiheet kuvataan esim. kuvin. Jokainen osallistuja laatii lattialle kuvauksen omista tuntemuksista ja ajatuksista. Konkreettiset esineet antavat merkityksen asioille ja auttavat sanoittamaan, ymmärtämään, selkiyttämään ja tekemään näkyväksi sisimmässä liikkuvia asioita.

Lattiakuva-menetelmän voi yhdistää luontoretkeen, jolloin ensimmäisellä tapaamiskerralla liikutaan luonnossa ja kerätään samalla mukaan ”lattiakuva-materiaalia”. Seuraavalla tapaamiskerralla kuvataan lattialle teeman (esim. tulevaisuuden toiveet) mukaisia asioita luonnon materiaalein.

Yhteispiirustus

Ryhmässä (4-6 hlöä) maalataan tai piirretään kuva, joka näyttää yhtenäiseltä kokonaisuudelta. Ryhmäläisille jaetaan iso paperi ja värit. Musiikki soi taustalla ja ryhmäläiset piirtävät hiljaisuudessa vuorotellen yhden viivan tai siveltimen vedon. Työ jatkuu niin kauan kuin joku ryhmäläisistä ehdottaa työn olevan valmis. Jos muut hyväksyvät tämän, ryhmäläiset allekirjoittavat työn. Lopuksi keskustellaan työstä ja sen tekemisestä.

Sirkus

Sirkustoiminnan erityisyytenä on sen monipuolisuus. Siihen pystyy osallistumaan jokainen sillä se mahdollistaa erilaisia osallistumisen paikkoja. Osallistujalla täytyy kuitenkin olla oma halu ja motivaatio sekä uskallusta heittäytyä. Juuri heittäytyminen temppeihin saattaa avata henkilössä sellaisia lukkoja jotka antavat hänelle itsevarmuutta ja onnistumisen tunteita.

Sorin Sirkus on tamperelainen, jo yli 30 vuoden ajan toiminut nuorisosirkus. Se on vuosia ollut mukana kehittämässä ja laajentamassa suomalaista sosiaalisen sirkuksen kenttää ja toimintatapoja. Sorin sirkus on ollut kehittämässä sosiaalisen sirkuksen pedagogiaa, ohjaajakoulutusta ja osaamista niin kotimaisissa kuin kansainvälisissäkin hankkeissa. Taide in Action -hankkeessa Sorin Sirkus on sekä sirkusopetuksen tuottaja, että yksi kolmesta hankkeen koordinaattorista. Taide in Action -hankkeen ryhmät koostuvat etupäässä yksin

maahan tulleista alaikäisistä turvapaikanhakijoista. Sirkusharjoitusten kautta on löydetty mielekäästä sisältöä ja tekemistä elämään uudessa ympäristössä ja samalla on opittu kieltä ihan siinä sivussa.

<http://taideinaction.blogspot.fi/>

Videotyöpajat

Kirkon Ulkomaanavun Changemaker -nuorisoverkoston Omin sanoin – In My Own Words – hanke tukee turvapaikanhakijoina Suomeen tulleita nuoria kotoutumisessa sekä tarjoaa välineitä aktiiviseen osallistumiseen. Hankkeen tavoitteena on antaa nuorille turvapaikanhakijoille mahdollisuus kertoa oma tarinansa ja saada äänensä kuuluville. Keskeisenä toimintamuotona hankkeessa ovat videotyöpajat, joissa turvapaikanhakijoina Suomeen saapuneet nuoret käsikirjoittavat, kuvaavat ja leikkaavat lyhyen videon itse valitsemastaan aiheesta. Omin sanoin -hanke ja ESIKOTO-hanke järjestivät yhteistyössä videotyöpajat Oulussa ja Pudasjärvellä kesäkuussa 2017. Työpajoissa valmistui yhteensä 4 lyhytelokuvaa, jotka tulevat nähtäville Omin sanoin –hankkeen sivuille ja Youtubeen.

Lisätietoa: www.changemaker.fi/toimintamme/omin-sanoin-in-my-own-words

Ruuanlaitto ja käsityöt

Ruuanlaitossa ja käsityömenetelmissä voi olla kyse vapaamuotoisesta ajanvietosta ruokaa ja käsitöitä tehden, uusien taitojen oppiminen, arjen taitojen vahvistaminen tai myyntiin valmistettavien tuotteiden tekeminen. Näissä menetelmissä turvapaikanhakijat voivat toimia myös opettajina ja ohjaajina.

Kokkaustoiminta ja ruokatyöpajat

Kokkaustoiminnassa toiminta toteutetaan yhdessä asiakkaiden kanssa suunnittelusta ruuan valmistukseen. Toiminnassa huomioidaan asiakkaiden oma ruokaperinne ja tutustutaan suomalaisiin elintarvikkeisiin, kaupassa asiointiin ja suomalaiseen ruokakulttuuriin ohjaajan avustamana.

Toimintaan voi yhdistää monenlaisia aktivointimenetelmiä. Esikotoutumisvaiheessa toiminta tukee julkisiin liikennevälineisiin tutustumista, ruokaostosten tekemistä, suomen kielen opiskelua, hintojen vertailua, paikallisiin ruoka-aineksiin tutustumista ja suomalaiseen ruokakulttuuriin tutustumista. Ruuanlaitto yhdessä tukee siten uuteen kulttuuriin tutustumista hyvin laajasti. Mikäli mukana on kantasuomalaisia, se tukee kahdensuuntaista integraatiota.

Toimintaa voidaan järjestää vastaanottokeskuksessa, tukiasumisyksikössä, kantasuomalaisten kotona tai muissa saatavilla olevissa tiloissa. Mikäli mukana on kokeneita ruuanlaittajia, toimintaa voidaan laajentaa erilaisten yhdistysten ja seurakuntien kautta, joissa ruokatyöpajan jäsenet vastaavat tapahtumien tarjoiluista. Kokkaustoiminnassa on hyvä miettiä, minkälaista osaamista se vaatii osallistujalta. Oletetaanko osallistujien esimerkiksi olevan kokeneita ruuanlaittajia vai onko toiminta enemmän yhdessä olemista ja erilaisiin ruokakulttuureihin tutustumista?

Naisten osallistumisen mahdollistamiseksi tulee miettiä, mitkä tekijät estävät ja mitkä mahdollistavat osallistumisen. Joillekin naisille miesten läsnäolo ei välttämättä ole mukavaa ja monilla naisista on lapsia, jolloin toiminnan ajaksi on huolehdittava lastenhoidosta.

ESIKOTO-hankkeessa kokkaustoimintaa on järjestetty paljon, sekä naisille että miehille, niin vastaanottokeskuksissa kuin keskusten ulkopuolellakin. Toiminnan järjestämisessä on tehty yhteistyötä järjestöjen ja seurakunnan kanssa. Kokkaustoimintaan osallistuneiden kokkien kanssa on lisäksi osallistuttu erilaisiin tapahtumiin, joissa kokit ovat valmistaneet ruokia isoille osallistujamäärille.

Käsityöt

Käsityötoiminnassa sekä sisältö että tavoitteet voivat olla hyvin moninaiset. Yksinkertaisemmillaan käsitöiden tekeminen on tapa tulla yhteen ja rentoutua. Käsitöiden tekeminen voi olla myös tavoitteellisempaa, jolloin tavoitteena voi olla uusien taitojen oppiminen, kulttuuriin tutustuminen tai tuotteiden valmistaminen myyntiin. Toiminta mahdollistaa turvapaikanhakijoille myös ohjaajan roolin ja oman osaamisen esiin tuomisen.

ESIKOTO-hanke on järjestänyt nuorten korutyöpajoja ja puutyöpajoja. Mikäli toiminta vaatii erityistiloja (esim. verstaas), tulee huomioida kuljetuskustannukset ja vakuutusten voimassaolo.

Kielen ja kulttuurin opetus

Vapaaehtoisten kielen ja kulttuurin opetus tukee virallisen kotouttamisprosessin opetusta ennen sen alkua ja sen aikana. Kieltä ja kulttuuria voi opettaa jokainen kieltä osaava ja maata tunteva. Opetuksen järjestäminen mahdollistaa myös kaksisuuntaisen esikotoutumisprosessin.

Kotouttamisen osaamiskeskus on koonnut opetuksen materiaalipaketin, jonka avulla opetuksessa pääsee alkuun. Lisätietoja: Kotouttaminen.fi > Hyvät käytännöt > Kielen ja kulttuurin opetus

Elävä kirjasto

Elävä kirjasto on toiminnallinen menetelmä, jonka avulla edistetään moninaisuuden, ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamista. Menetelmä perustuu erilaisten ihmisten kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Paperisten kirjojen sijasta elävästä kirjastosta lainataan oikeita ihmisiä keskusteluja varten. Kirjat edustavat erilaisia vähemmistöjä ja ryhmiä, joihin yhteiskunnassa kohdistuu syrjintää, ennakkoluuloja ja rasismia. Elävä kirjasto on rekisteröity tavaramerkki ja apua elävän kirjaston järjestämiseen saa Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry:stä.

ESIKOTO-hanke on hyödyntänyt elävä kirjasto -menetelmää kaksisuuntaisen integraation vahvistamisessa. Hanke on järjestänyt kolme elävää uskonto- ja kulttuurikirjastoa Pudasjärvellä, Oulussa ja Kuusamossa.

Luontoavusteinen kotoutuminen

Luontoavusteinen toiminta (Green Care) on luontoon liittyvää toimintaa, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Luonnossa liikkumisen ja eläinkontaktien on tutkittu edistävän sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä. Monet luontomenetelmät ovat myös sosiaalisesti esteettömiä ja yksinkertaisia toteuttaa.

Luontotoimintaa ovat erilaiset luontoretket, kalastus, marjastus, sienestys, eläinvierailut, kotitarveviljely, vierailut maataloilla, luontoinfot, luontohoitotalkoot tai erilaisten aktiviteettien toteuttaminen luonnossa. Retket voivat suuntautua myös kaupunkiluontoon, puistoihin, siirtolapuutarhoihin tai vesistön rannalle. Kaupunkiluontoon tutustuessa oma lähiluonto tulee tutuksi ja elämänpiiri laajenee. Luontotoimintaan voi yhdistää myös muuta toimintaa kuten liikuntaa tai taidemenetelmiä.

Luontoavusteisessa esikotouttamisessa tuetaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja tapoihin tutustumista, kielitaidon kehittymistä, kaksisuuntaista kotoutumista ja tuetaan hyvinvointia ja elämänlaatua.

Metsähallituksen luontopalvelut ovat mukana ESIKOTO-hankkeessa. Metsähallituksen tavoitteena on tunnistaa toimivia tapoja hyödyntää luontoympäristöä osana turvapaikanhakijoiden esikotoutumista sekä kehittää työkaluja ammattilaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden käyttöön. Hankkeessa keskitytään Suomen luontoon tutustumiseen, jokamiehenoikeuksiin pohjautuviin aktiviteetteihin sekä tarpeeksi kattavan tiedon välittämiseen. Toiveena on, että turvapaikanhakijat löytäisivät mahdollisimman nopeasti oman polkunsu Suomen luontoon.

Katso myös kansainvälinen ORIGIN-hanke, jossa Metsähallitus on mukana: <http://www.syke.fi/en->

Yrittäjyys ja työelämä

Työ on yksi merkittävimmistä kotoutumista edistävästä tekijöistä ja suuri osa turvapaikanhakijoista toivoo nopeaa työllistymistä ja työpaikan tuomaa taloudellista turvaa. Alla on kuvattu toimintatapoja, joilla voidaan tukea turvapaikanhakijoiden työllistymistä ja valmiuksia suomalaiseen työelämään jo esikotouttamisvaiheessa.

Työllisyys- ja yrittäjyystyöpajat

Työllisyys- ja yrittäjyystyöpajojen tavoitteena on opiskella suomalaista työnhakua työstämällä työhakemuksia. Osallistujien tarpeiden mukaisesta samalla voidaan harjoitella tietokoneen käyttämistä ja tekstin tuottamista. Työpajoissa tutustutaan myös yrittäjyyteen Suomessa. Työpajaan osallistumisen edellytyksenä on riittävä suomen tai englanninkielen taito, riippuen haettavasta työstä.

Työpaja on hyvä järjestää tiloissa, jossa osallistujille on riittävästi tietokoneita hakemustekstien kirjoittamiseen.

ESIKOTO-hanke on järjestänyt neljä työllisyys- ja yrittäjyystyöpajaa. Aiheina ovat olleet kevytyrittäjyys, avoimen työpaikan hakeminen, CV:n työstäminen, liiketoimintasuunnitelman tekeminen ja työharjoitteluun hakeutuminen. Työpajojen osallistujilla oli monella hyvä suomen kielen taito, osallistujat olivat sitoutuneita toimintaan ja monipuolinen ohjelma palveli hyvin osallistujien tarpeita. Kaikkien osallistujien kanssa saatiin myös lähetettyä työhakemus. Työpajojen järjestämisessä kannattaa huomioida riittävä ohjaus tietokoneen ja tekstinkäsittelyn käyttämiseen, ja tarpeeksi mahdollisuuksia myös yksilöohjaukseen.

Työn varjostaminen

Työn varjostamisessa (work shadowing) henkilö seuraa ammattilaisen työskentelyä tämän työpaikalla. Seuraamisen lisäksi osallistuja voi kokeilla työtehtäviä henkilöstön ohjauksessa. Kokemuksen kautta on mahdollista tutustua suomalaiseen työelämään ja sen tapoihin, pohtia omaa osaamista ja täydennyskoulutustarpeita, ja antaa työnantajalle näytteitä omasta osaamisesta.

Varjostus voi myös sisältää sekä osallistujan että työyhteisön tukea, jolloin esimerkiksi työhönvalmentaja auttaa sekä varjostajaa että varjostettavaa käytännön kysymyksissä.

Turvapaikanhakijoiden osaamisen tunnistaminen ja työelämään tutustuminen

Suomen Punainen Risti toteuttaa yhdessä Accenturen kanssa valtakunnallisen Turvapaikanhakijoiden osaamisen tunnistaminen ja työelämävalmiuksien tukeminen -hankkeen. Hanke tarjoaa turvapaikanhakijoille mahdollisuuden osaamiskartoituksen ja CV:n tekemiseen, mentorointia ja työelämäntutustumisjakson. SPR:n tavoitteena on saada työelämäntutustumisjakso osaksi vastaanottopalveluja. Myös yhdistykset ja järjestöt voivat tarjota työelämäntutustumisjaksoja.

Lisätietoja: <https://rednet.punainenristi.fi/tet>

ESIKOTO-hankkeessa pilotoidaan turvapaikanhakijoiden osaamisen arviointia työpajaympäristössä. Osaamisen arvioinnit toteutetaan pienryhmissä ODL:n Starttipajalla. Arviointijaksojen kesto on noin 15 h, jonka lisäksi hankkeen työntekijä voi tarvittaessa olla apuna esimerkiksi ansioluettelon laatimisessa tai harjoittelupaikan hakemisessa. Arvioinnin kohteena työpajajaksolla ovat muun muassa osallistujan työelämävalmiudet, toimintakyky ja suomen kielen taito. Hankkeen aikana on tarkoitus toteuttaa useampia osaamisen arvioinnin ryhmiä.

Kevytyrittäjäyys

Kevytyrittäjä toimii työmarkkinoilla laskutuspalvelun kautta, ilman omaa yritystä. Kevytyrittäjä on henkilö, joka hankkii toimeksiantajansa, tekee sovitut työt, ja antaa laskutuksen hoidettavaksi siihen erikoistuneelle palveluntarjoajalle. Laskutuspalvelua tarjoavia yrityksiä ovat mm. Eezy, Ukko.fi, Odeal ja Omapaja. Kevytyrittäjien asema on tällä hetkellä epäselvä eri viranomaisiin nähden, asiasta riippuen heidät luokitellaan palkansaajiin tai yrittäjiin. Sitran selvityksen mukaan kevytyrittäjäyys on kuitenkin hyvä vaihtoehto, ja turvapaikanhakijoille se mahdollistaa suomalaisen työkokemuksen hankkimisen.

Start up Refugees

Start Up Refugees –toimintamuotoja ovat yrittäjäraha, yrityskummius ja yrityshautomo. Toimintamuodoilla on tarkoitus mahdollistaa yrittäjähenkisten ihmisten työllistymisideoita jo vastaanottokeskuksissa. Keskeistä on turvapaikanhakijoiden oma osallisuus, yritysideoita ja mikroyrittäjäyys.

<http://startuprefugees.com/>

Tavoitteellinen opiskelu ja taitojen hankkiminen

Erilaisten työelämässä tai vapaa-ajalla tarvittavien taitojen opiskelu on yksi kaksisuuntaisen kotoutumisen muoto. Opetus voi tapahtua myös siten, että turvapaikanhakijat toimivat opettajina.

Turussa toimiva Yhdessä-yhdistys pitää kaikille avointa Intercultural Centeriä, jossa tiistaisin järjestetään ATK-aikeet -ryhmää. Ryhmässä harjoitellaan tietokoneen käytön aikeitä, kuten sähköpostin käyttöä, tiedonhakua ja tekstinkäsittelyä.

Lisätietoa: <http://www.yhdessa.org/fi/atk-aikeet/>

Terveys ja hyvinvointi

Turvapaikanhakijat saattavat tuntea sekä fyysistä että psyykkistä ylikuormitusta, hämmennystä ja ahdistusta. Huolen herätessä tulee aina ottaa yhteyttä virallisiin terveyspalveluihin. Terveysttä ja hyvinvointia on kuitenkin tärkeää tukea myös arjessa ja siinä hyödyntää erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Turvapaikanhakijoille on pidetty infoja esimerkiksi seksuaaliterveydestä ja hammasterveydestä.

Ethnic Minorities Mental Health ToolkitA Guide for Practitioners- opas antaa hyviä suuntaviivoja siitä miten eri kulttuureissa mielenterveyteen liittyvät aiat käsitetään ja miten niihin suhtaudutaan.

Linkki:

<http://www.publichealth.hscni.net/sites/default/files/BME%20Mental%20Health%20Toolkit%200%20A%20Guide%20for%20Practitioners.pdf>

Liikunta

Etenkin urheiluseurat ovat järjestäneet turvapaikanhakijoille mahdollisuuksia osallistua seuratoimintaan. Liikunnan avulla on mahdollista tukea kaksisuuntaista kotoutumista ottamalla turvapaikanhakijat mukaan seurojen normaaliin toimintaan. Liikunta voidaan ottaa mukaan myös muuhun toimintaan esimerkiksi järjestämällä ohjattuja kävelyretkiä ja pitämällä taukojumppaa.

Alkuinfot mielenterveydestä ja psyykkisestä sopeutumisesta

Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry:n Turun kriisikeskuksen Serene-hanke on kehittänyt alkuinfot mielenterveydestä ja psyykkisestä sopeutumisesta. Alkuinfojen pitämistä varten on laadittu kuvitettu PowerPoint-materiaali sekä alkuinfon pitäjälle oma ohjeistus. Alkuinfo koostuu kahdesta tapaamisesta. Niitä voivat pitää sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan

ammattilaiset. Toimintamallin mukaan nämä kaksi alkuinfoa on hyvä sisällyttää luonnolliseksi osaksi muuta kotoutumisen alkuinfoa, jolloin niitä ei koeta leimaaviksi.

http://www.kotouttaminen.fi/files/45939/TURUN_KRIISIKESKUS_ALKUINFOT_KUVAUS_1.pdf

Keho ja mieli – ryhmät

Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry:n Turun kriisikeskuksen Serene-hankkeen kehittämä Keho ja mieli -ryhmä on vakauttava ryhmämuotoinen tukimuoto traumaperäisen stressin ja maahanmuuttostressin lievittämiseksi. Toimintamalli soveltuu ensisijaisesti lievistä ja keskivaikeista stressioireista kärsiville aikuisille. Ryhmiä voidaan toteuttaa tulkin avulla tai selkokielellä. Ryhmiä voidaan koota myös olemassa oleville ryhmille, kuten työharjoitteluryhmille. Ryhmiä voivat toteuttaa sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattilaiset, ja ne voidaan räätälöidä tarpeen mukaan. Ryhmien toteuttamisen tueksi on laadittu konkreettinen manuaali ja muuta materiaalia.

http://www.kotouttaminen.fi/files/45940/TURUN_KRIISIKESKUS_KEHO_JA_MIELI_KUVAUS_1.pdf

Elämänpuuni-askartelu

Elämänpuuni harjoituksen avulla hahmotetaan omaa historiaa ja lähtökohtia. Jokainen tekee itse oman elämänpuunsa paperille. Puussa täytyy olla sekä juuret että oksat. Valmiiseen puuhun kerätään erilaista tietoa itsestä. Piirrettäviä ja kirjattavia asioita voivat olla esimerkiksi synnyinpaikka, perhesuhteet, sukulaisuussuhteet, asuinpaikka, kielet joita osaa, harrastukset, uskonto, lemmikit jne. Lisäksi voi piirtää ja kirjoittaa niitä asioita joista pitää, missä tarvitsee vielä harjoitusta, mistä nauttii, mitä pelkää, mihin uskoo ja mitkä ovat omat toiveet jne. Tehtävä avaa itselle ja muille omasta historiasta, identiteetistä, kulttuurista joka meissä jokaisessa on ja siitä sekä oikeudesta olla sellainen kuin hän on. Valmiit puut asetetaan seinälle, jotta muut osallistujat voivat myös tutustua niihin ja jokainen voi vielä kertoa omasta puustaan sen verran kuin haluaa ja on valmis.

Lastenhoito ja lasten kanssa toimiminen

Etenkin naisille esikotouttavaa toimintaa järjestettäessä on usein huomioitava lastenhoidon järjestäminen. Useissa toiminnoissa lapset voivat tulla mukaan ja osallistua itse toimintaan, tai heille järjestetään ohjaajien avulla omaa toimintaa. Ota koppi! –hankkeen sivuilla on kerrottu varhaiskasvatuksen toiminnallisista menetelmistä, joita voidaan soveltaa myös vapaaehtoisvoimin toteutettavassa toiminnassa: www.otakoppi-ohjelma.fi/varhaiskasvatus

Erilaisia vapaaehtoisia

Vapaaehtoiset ovat useimmiten kyseisen toimintaa järjestävän tahon aktiivijäseniä. Vapaaehtoisia on kuitenkin monenlaisia ja monenlaisin tavoittein. Monissa oppilaitoksissa lukioista korkeakouluihin vapaaehtoistyön voi sisällyttää opintoihin. Eri alojen opiskelijat voivat järjestää tapahtumia, teemapäiviä ja tietoiskuja oman alansa teemoista. Useimpiin tutkintoihin kuuluu myös harjoittelujaksoja, jotka voidaan toteuttaa ohjatusti myös vapaaehtoistyössä. Oppilaitokseen voi yleensä olla yhteydessä esim. koulutusalan vetäjään (koulutuspäällikkö, vastuuopettaja jne.). Opiskelijat voivat myös toimia ystäväpalvelun kautta erityisesti nuorten turvapaikanhakijoiden ystävinä.

Toimintaa järjestävien kokemuksia

Oulun tuomiokirkkoseurakunta

Oulun tuomiokirkkoseurakunta on järjestänyt vuosien 2015–2016 aikana turvapaikanhakijoille mm. kahvilatoimintaa, puutyökerhoa sekä hygieniapassi - ja työturvallisuuskorttikoulutuksia. Tämän lisäksi Oulun seurakunnat ovat tukeneet ja ohjanneet turvapaikanhakijoita erilaisissa elämäntilanteissa. Oulun seurakuntayhtymän erityispalveluiden kansainvälisen työn pastori **Árpád Kovács**illa on ollut iso rooli paperittomien henkilöiden auttamisessa ja tämän työmäärän odotetaan kasvavan kevään 2017 aikana.

Syksyllä 2015 turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyi Oulun seudulla ja tuli tarve saada heille kokoontumispaikka. Seurakunta perusti kahvilan, joka oli auki kolmena viikonloppuna. Kokemuksen perusteella todettiin, että matalankynnyksen toiminnalle on tarvetta. Kahvilatoimintaa jatkettiin joka lauantai-ilta kesään saakka, yhteensä 20 kertaa. Kahvilassa opeteltiin kanssakäymisen ja helppojen seurapelien avulla arabiaa, suomea ja suomalaista kulttuuria. Innostuivatpa vieraat joskus leipomaankin siellä. Tarvittaessa kahvilassa oli myös tulkkauksen mahdollisuus. Kahvilan toiminta päättyi kevääseen 2016, koska siihen ei ollut enää samanlaista tarvetta ja alueelle on perustettu vastaavaa toimintaa myös muiden toimijoiden järjestämänä. Suurimpana syynä toiminnan loppumisella on, että toiminnalle ei ole enää tarvetta, sillä hätämajoitusyksiköt lakkautettiin kesän 2016 alussa ja Oulun alueelle jääneet ovat kimppekämpissä tai yksityismajoituksessa.

Puutyökerho toimi kevään 2016 aikana tiistaisin ja siihen osallistui 4-6 turvapaikanhakijaa Hiukkavaaran hätämajoitusyksiköstä. Puutyökerho pidettiin Siipi-puodissa ja sitä ohjasi englantia puhuva ohjaaja, joka pystyi ohjaamaan kojeiden käyttöä. Kieltä osaava ohjaaja oli tärkeä asia työturvallisuuden vuoksi, ja tämän avulla he pystyivät käymään myös jonkun verran keskusteluja elämästä ja mieltä askarruttavista kysymyksistä. Turvapaikanhakijoista yksi puhui todella hyvää englantia ja tulkasi ohjeita ja puheita puutyökerhossa. Puutyökerhoon kulkeminen oli ongelmallista ja seurakunnan lähetys sihteeri haki turvapaikanhakijat puutyökerhoon joka tiistai ja kuljetti heidän myös takaisin vastaanottokeskukseen. Monesti näillä reissuilla käytiin hoitamassa muitakin asioita tai hankintoja kirpputoreilta. Tällä hetkellä puutyökerho ei toimi, koska hätämajoitusyksiköt suljettiin ja kerhossa säännöllisesti käyneet ovat pääsääntöisesti sijoitettuna ympäri Suomea. Siipi-puodissa olisi kuitenkin mahdollisuus tehdä puutöitä, ompelua, pitää kahvilaa. Siellä on käytössä myös ryhmätila, jossa voi kokoontua turvapaikanhakijoiden kanssa ja keskustella vaikkapa ajankohtaisista asioista.

Seurakunta on järjestänyt syksyn 2016 aikana hygieniapassi- ja työturvallisuuskorttikoulutuksia. Lähetys sihteeri pyysi tarjouksia eri palveluntuottajilta ja vain yksi koulutusta tarjoava yritys vastasi tarjouspyyntöön. Koulutukset järjesti Tarkem Oy. Koulutuksissa oli arabiankielinen tulkkaus. Korttikoulutusten kokeet toimitettiin etukäteen tulkille ja ne käännettiin arabiaksi.

Työturvallisuuskortti-koulutukseen osallistujat saivat suoritettua kortin ensimmäisellä kerralla. Hygieniapassi-koulutus oli puolestaan vaikeampi ja osa joutui uusimaan testin. Ennen uusintatestiä järjestettiin lisäohjausta ja toisella kerralla loputkin saivat hygieniakortin suoritettua.

Jotta korttikoulutukset onnistuvat, on koulutusten järjestäminen ja ohjaus suunniteltava huolellisesti. Myös ilmoittautumiset on tehtävä huolella ID-tunnusten avulla, jotta suoritukset tulevat oikeille henkilöille. Korttikoulutusten suorittaneille turvapaikanhakijoille tulisi luoda myös edellytyksiä saada työtehtäviä, joissa voisi hyödyntää koulutuksen tietoa. Pelkällä kortilla ei tee yhtään mitään.

Lisäksi seurakunnan Kryptan (kirkon lattian alla sijaitseva tila) joulukahvilassa on toiminut turvapaikanhakijoita keittiöapulaisena.

Turvapaikanhakijoille ei tulisi antaa tyhjiä lupauksia. Kaikki heille järjestettävät toiminnot tulisi suunnitella valmiiksi ja vasta sen jälkeen tiedotetaan niistä turvapaikanhakijoille. Turvapaikanhakijoiden osallisuutta toiminnan suunnittelussa tulisi lisätä vähitellen, toiminnan käynnistymisen jälkeen. Toiminnan alussa turvapaikanhakijat pyydetään mukaan aika valmiisiin malleihin, koska turvapaikanhakijoilla ei ole tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta-palveluista ja toiminnasta, heidän on todella vaikea olla suunnittelemassa toimintoja ennen niiden käynnistymistä.

Seurakunnan toimintoihin on osallistunut pääasiallisesti miehiä. Naisia on ollut mukana ainoastaan hygieniapassikoulutuksessa. Lähetys sihteerin kokemuksen mukaan arabitaustaiset naiset eivät halua olla arabimiesten kanssa samoissa toiminnoissa.

Oulu on Suomen ”Piilaakso”, miksi sitä ei hyödynnetä lainkaan turvapaikanhakijoiden kanssa? Melkein kaikilla turvapaikanhakijoilla on älykännykät (myös naisilla), jolloin digitiedotusta- ja ohjausta voisi tehdä älykännykän avulla.

Anneli Nieminen 2016, henkilökohtainen tiedonanto 18.1.2017

Suomen punainen risti, Oulun piiri

SPR on järjestänyt Oulussa turvapaikanhakijoille monikulttuurista ystävätoimintaa. Toiminta tarjoaa mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin ja erilaisiin tapoihin viettäen aikaa mukavien

asioiden parissa. Antamasi aika ja yhdessäolo voivat olla vasta Suomeen muuttaneelle korvaamaton tuki.

Kielikerhot tarjoavat joustavan mahdollisuuden arkikielen harjoitteluun. Kielikerhon ohjaajina toimivat vapaaehtoiset ja kielikerhot ovat lisätukena viranomaisten tarjoamille kursseille.

Läksykerhon ohjaajat auttavat pieniä koululaisia koulutuntien jälkeen läksyjen teossa. Tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja parantaa motivaatiota koulunkäyntiin.

Kansainvälinen klubi on eritaustaisten ihmisten kohtaamispaikka ja kaikille avoin kerho. Toiminta tuo ihmisiä yhteen yli kielirajojen ja antaa mahdollisuuden uusiin elämyksiin ja oppimiseen mukavassa ympäristössä.

SPR:n monikulttuurisilla perheleireillä koetaan suomalaisia luontoelämyksiä ja hauskaa yhdessä tekemistä. Leiriohjaajat ovat vapaaehtoistyöntekijöitä.

Asumisapu auttaa uutta tulijaa asettumaan uuteen kotiin ja tutustumaan asuinympäristön palveluihin ja ihmisiin.

Näiden lisäksi vastaanottokeskuksissa (VOK) järjestetään mm. ensiapukerhoja, kokkikerhoja, naisten/miesten kerhoja, kädentaidon kerhoja, ilmaisukerhoja, luontoretkeä yms. mitä tarvetta löytyykin. Kaikista VOK:eista ei löydy kaikkia, mutta tarpeen ja kysynnän mukaan.

Marika Parkkila 2016, henkilökohtainen tiedonanto 25.1.2017.

Kansainvälisiä kokemuksia

Seuraavissa kappaleissa on kuvattu muutamia kansainvälisiä kokemuksia esikotouttavan toiminnan järjestämisestä. Toimintamallit on lyhyesti luokiteltu taidelähtöisiin menetelmiin, terveyteen ja hyvinvointiin, yritystoimintaan ja kädentaitoihin.

Taidelähtöiset toimintamallit

Taide on tärkeä itseilmaisun keino. Taiteessa voidaan välittää hyvin henkilökohtaisia aiheita, jotka muuten saattavat olla vaikeita puheeksi sanoiksi, etenkin jos yhteistä kieltä ei ole. Taide voi olla yksi keino käsitellä myös traumoja. Taide on myös hyvä keino rentoutua ja se antaa mahdollisuuden aktiiviseen toimintaan.

Refugee Art Project

Australialainen Refugee Art Project syntyi pienessä joukossa tutkijoita ja taiteilijoita, joilla oli huoli vastaanottokeskusten turvapaikanhakijoista. Toiminnan tavoitteena on järjestää taideopetusta niille Sydneyn turvapaikanhakijoille, jotka ovat saaneet juuri turvapaikkapäätöksen ja ovat asettumassa osaksi Australian yhteiskuntaa. RAP tekee säännöllisesti taidetyöpajoja vastaanottokeskuksissa asuvien ihmisten kanssa. Tuotoksista pidetään taidenäyttelyitä ja ne ovat tuottaneet useita julkaisuja. Toiminnan tavoitteena on helpottaa taiteen ja itseilmaisun avulla turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten elämää ja odotusaikaa. Tuotoksia esitetään yleisölle näyttelyiden ja julkaisujen avulla. Toiminta on matalankynnyksen toimintaa, jossa taide valjastetaan puolustamaan pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeuksia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Hanke on toiminut vuodesta 2010.

Taidetyöpajoissa käytetään erilaisia tekniikoita ja taidemuotoja maalauksesta elokuvaukseen. Taidetta tehdään myös kierrätysmateriaaleista. Hanke on järjestänyt lukuisia julkisia taidenäyttelyitä ja luonut ympäristötaidetta julkisiin tiloihin.

Teatteri toiminnallisena itseilmaisun muotona

Empowering Asylum Seekers to Integrate in Europe -hankkeen tavoitteena on voimaannuttaminen:

- Kielen opiskelu ja harjoittaminen

- orientoituminen ja valmistautuminen työmarkkinoille
- voimavarojen rakentaminen pakolaisyhteisöjen organisoitumiseksi

Kielen opiskelussa käytetään toiminnallisia menetelmiä. Draaman avulla tapahtuva kielenopiskelu on jaettu viiteen vaiheeseen jossa osallistujat organisoivat kaikki vaiheet ja ovat näin osallisia koko prosessin ajan. Vaiheet ovat lämmittely, improvisointi, näytelmän luominen, tekstin työstäminen ja näytöksen valmiiksi saattaminen.

Toiminallinen teatteri antaa mahdollisuuden ilmaista itseä uudella tavalla, uudella kielellä. Mielihyvän ja uusien kokemusten lisäksi toiminnallinen teatteri mahdollistaa kuulumisen erilaisista ihmisistä koostuvaan yhteisöön. Teatteri antaa kanavan tuoda oma ääni ja sanoma esille julkisesti.

Kielenopetuksessa voidaan hyödyntää myös seuraavia tekniikoita:

- kinestinen oppiminen erilaisten pintojen koskettamisen kautta
- fyysisen toiminnan kautta oppiminen: tanssi ja urheilu
- visuaalinen oppiminen: värit, muodot
- lausumisen avulla oppiminen käyttämällä ääntä, musiikkia ja lauluja
- opetus suullisesti kannustamalla oppijaa puhumaan, kertomaan mielipiteitä, kertomaan tarinoita
- stimuloida oppimisympäristöä niin että eri aistit ovat käytössä; öljyt, hajusteet, suitsukkeet
- käyttämällä makuaistia; erilaisia makuja
- mielikuvituksen stimulointia käyttämällä luodaan tarinoita, visualisoidaan käytettään ohjattua meditaatiota tai rakennetaan väittelytilanne

Linkki hankkeen raporttiin:

http://www.lacimade.org/wp-content/uploads/2008/10/Empowerment_report.pdf

Exodus oli pakolais- ja turvapaikkahakijanaisten teatteriprojekti, joka toimi 2012–2014 Manchesterin alueella Iso-Britannissa. Teatteriprojekti kehitti luovuutta, esiintymistaitoja, julkisen puhumisen taitoa ja vuorovaikutustaitoja. Teatteritoiminta antoi naisille äänen ilmaista heidän omia näkökulmiaan ja tarpeitaan. Toiminnan kautta naiset kokivat hyvinvointinsa kohentuneen ja elämänlaadun parantuneen. Yhteistyö kehitti ymmärrystä toisista, toi uusia ystävyys-suhteita ja laajensi yhteisöllistä tukiverkostoja.

Linkki hankkeen esitteeseen:

http://can.uk.com/wp-content/uploads/can_womens_theatre_development_programme_overview.pdf

Tarinan kerrontaa draaman keinoin

Skotlantilaisen The Village Storytelling Centren toimintamalli perustuu draamaan kautta oman tarinan kerrontaan. Keskus tarjoaa kursseja luovaan kirjoittamiseen turvapaikanhakijoille ja paikallisille. Draaman avulla turvapaikanhakija pystyy kertomaan oman tarinansa itse ja tutustuttaa uuden yhteisönsä jäsenet omaan taustaansa. Tekstien työstämisen lisäksi kurssi on tarjonnut mahdollisuuden yhteisöllisyyteen ja verkostoitumiseen, joka on tukenut työllistymisessä ja asunnon hankkimisessa.

Arts & Culture -ohjelma

<http://www.ssi.org.au/>

<http://www.ssi.org.au/services/arts-culture-program>

Settlement Services International käynnisti Taide ja kulttuuri -ohjelman pakolaisille ja turvapaikanhakijoille vuonna 2014. Tavoitteena on tarjota taidetoimintaa, jossa jokainen voi löytää oman paikkansa ja tapansa olla luomassa taidetta. Projektin tavoitteena on myös tukea ammattitaitelijoiden työn jatkumista.

Digital Storytelling

Digital Storytelling -toiminnassa luodaan lyhyitä digitaalisia tarinoita tai kertomuksia, jotka voidaan jakaa verkossa elokuvina, podcasteina tai blogeina. Digitaalisten tarinoiden kautta nuoret ovat kyenneet kehittämään erilaisia luku- ja kommunikaatiotaitojaan. Lisäksi se avaa kohderyhmälle mahdollisuuden luovaan ilmaisuun. Toimintaa järjesti Refugee Support Network Iso-Britanniassa.

Runous itseilmaisun ja yleisen mielipiteen muokkauksen välineenä

Runojen kirjoittaminen on itseilmaisun muoto, jota käytetään monissa eri kulttuureissa. Samalla jaetaan yhteistä arkea ja tarinoita ja kokemuksia sekä uuden oppimista. Skotlannissa on yhdessä paikallisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa opiskeltu runojen kirjoittamista ja yhdessä myös kirjoitettu runoja. Turvapaikanhakijoiden runot ovat päässeet esille julkisilla paikoilla kuten bussien kyljissä, kirjastojen seinillä, postikorteissa ym. Materiaalia on hyödynnetty myös kouluissa.

Oxfamin julkaisu Forward Together. Ideas for working with asylum seekers, refugees, the media and communities:

<http://www.epim.info/wp-content/uploads/2011/01/Forward-Together-Ideas-for-working-with-asylum-seekers-refugees-the-media-and-communities.pdf>

Valokuvaus

Valokuvauksen avulla henkilö voi käsitellä omaa historiaansa, nykytilannetta ja toiveitaan tulevaisuudesta. Sen avulla voidaan hahmottaa uutta elinympäristöä, niin fyysistä kuin sen eri yhteisöjä. Valokuvaus voi olla hyvin vapauttavaa tilanteessa, jossa elämä muuten on pitkälti ulkoa ohjauttua.

Linkkejä valokuvausta hyödyntäneisiin hankkeisiin:

[PhotoVoice https://photovoice.org/vision-and-mission/](https://photovoice.org/vision-and-mission/)

<http://www.curiousworks.com.au/project/ssi-workshops/>

Voimauttava valokuva on terapeuttisesti suuntautunut sosiaalipedagoginen menetelmä, jonka avulla valokuvaa voidaan käyttää yksilön ja erilaisten ryhmien, kuten perheen ja työyhteisön, voimautumisprosessin aikaansaajana.

<http://www.voimauttavavalokuva.net/>

Media Project

Walesin pakolaisneuvoston mediaprojektin tavoitteena on ollut luoda uusia tapoja keskustella maahanmuutosta ja pakolaisuudesta. Neuvosto on tehnyt erilaisia elokuva- ja valokuvausprojekteja muun muassa viharikoksista.

Walesin pakolaisneuvosto on työskennellyt ammattivalokuvaajan kanssa hankkeessa, jonka rahoittaa paikallinen taidetoimikunta. Hanke perustuu yhteisölliseen toimintaan ja toiminnan keskiössä on valokuvaustyöpajat turvapaikanhakijoille ja pakolaisille. Työpajat tarjoavat valokuvauslaitteet, joiden avulla turvapaikanhakijat tallentavat omia kokemuksiaan aikana ennen turvapaikanhakemista, odotuksen aikana ja oman arkensa toiminnoissa.

Linkki hankkeeseen:

<https://www.welshrefugeecouncil.org/what-we-do/promote-positive-perceptions/media-projects>

Kulttuuritoimintaa etnisten kulttuuritoimijoiden järjestämänä

Lontoossa The Arts and Refugees on paikallisten etnisten järjestöjen projekti. Paikalliset etniset toimijat, kulttuurijärjestöt ja yhdistykset tuottivat turvapaikanhakijoille ja maahanmuuttajille kulttuuritoimintaa. Tavoitteena on ollut tutustuttaa tulijat paikallisiin toimijoihin ja tukea mielenterveyttä, hyvinvointia ja terveyttä. Esimerkkejä Wellbeing-hankkeen tekemästä työstä ovat muun muassa eri kulttuurien tanssi-, musiikki- ja käsityöperinteeseen keskittyvät kurssit, runouspiirit ja kaupunkifestivaalit.

Linkki hankkeen raporttiin:

<http://baringfoundation.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/ArtsandRefugees.pdf>

Terveys ja hyvinvointi

Women Get Active –projekti

The Women Get Active -projekti oli vuoden pilotti turvapaikanhakijanaishen. Tavoitteena oli lisätä naisten tietoisuutta liikuntamahdollisuuksista ja lisätä naisten osallistumista liikuntapalveluihin.

Liikunta voi olla naisille omassa kulttuurissa rajoitettua esim. kulttuurisidonnaisten roolien, taloudellisten syiden tai uskonnollisten säädösten vuoksi. Toiminta aloitettiin matalalla profiililla joogalla ja pilateksella. Osallistujat halusivat kehittää voimaa, tasapainoa ja joustavuutta. Naiset saivat myös juoksuopastusta.

Aloituksen jälkeen laadittiin jokaiselle yksilöllinen kunto-ohjelma, jota saattoi toteuttaa yksin tai ryhmissä. Ryhmästä muodostui pienempiä ryhmiä, jotka liikkuvat yhdessä. Ryhmästä motivoitui naisia osallistumaan myöhemmin Cardiffin puolimaratonille ja myöhemmin vielä triathlon-tapahtumaan.

Projekti kehitti naisten luottamusta itseensä sekä vahvisti itsetuntoa. Liikunta vahvisti aktiivisempaa roolia myös muilla elämänalueilla. Projektissa kerättiin viikoittain aineistoa eri mittareilla fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista. Naiset jakoivat kokemuksiaan myös sosiaalisessa mediassa (facebook, twitter). Tiedonkeruun menetelmien kautta saatiin tuloksia, jotka kertoivat lisääntyneestä mielen ja ruumiin hyvinvoinnista.

Refugee Well-Being – projekti

Turvapaikanhakijat ja pakolaiset ovat haavoittuva ryhmä joilla todennäköisimmin esiintyy mielen hyvinvointiin liittyviä ongelmia. Refugee Well-Being -projektin toiminta on keskittynyt hoitamaan ja tukemaan tätä haavoittuvaa ryhmää. Projekti rakentaa myös pysyviä rakenteita paikallisten organisaatioiden ja järjestöjen yhteistyön rakentumiseksi ja sen tavoitteena on luoda kestävä toimintatapa turvapaikanhakijoiden hyvinvointipalveluille Manchesterissa. Projekti on tehnyt etsivää työtä Manchesterissa, Salfordissa ja Boltonissa niillä alueilla, joissa eniten asuu turvapaikanhakijoita ja pakolaisia.

Osallistujat ovat arvostaneet erityisesti hankkeen tuottamia sosiaalisia toimintoja, sillä turvapaikanhakijoilla ja pakolaisilla on varsin vähän rahaa osallistua erilaisiin toiminnallisiin

harrastuksiin. Turvapaikanhakijat kohtaavat uudessa ympäristössään eristäytymistä, kulttuurista irrallisuutta ja post-traumaattisen stressin oireita. Projekti tarjoaa mielen hyvinvointiin tukea. Mielen hyvinvointia tukee sosiaalinen kanssakäyminen ja mahdollisuus sijoittua ja löytää oma paikkansa uudessa ympäristössä. Projekti on luonut turvapaikanhakijoille toimintakeskuksen/kohtaamispaikan St. Anne's Centreen Liverpooliin.

Toiminnan tuloksena keskus/kohtaamispaikka tarjoaa toimintaa kaikille halukkaille, ja erityisesti niille, joilla ei ole muuta tahoja tai paikkaa johon kääntyä. Kasvaneen sosiaalisen kanssakäymisen tuloksena tarjotaan tukea, terveellistä ympäristöä ja aktivoivaa toimintaa.

Sosiaalisten kontaktien luominen sisältyy kaikkeen edellä lueteltuun toimintaan. Yhdessä ruokaillaan, uidaan, pyöräillään, kävellään ja valmistetaan aterioita.

<http://www.groundwork.org.uk/Sites/targetwellbeing/pages/refugee-well-being-project-tw>

Pakolaisviikot Walesissa

Vuonna 1998 aloitettu vuosittainen viikon pituinen pakolaisten viikko tarjoaa kulttuuria, taidetta ja koulutukseen liittyvää toimintaa. Toiminnan tuottajina ovat pakolaiset ja sitä vietetään joka vuosi kesäkuussa. Refugee Week UK. <http://refugeeweek.org.uk/about-us/faqs/>

Walesin pakolaisten viikon tavoitteena on:

- Haastaa ihmisten kokemia pelkoja ja kielteisiä stereotyyppioita Walesiin tulleista turvapaikanhakijoista
- Lisätä tietoa ja ymmärrystä turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista
- Auttaa luomaan rauhallista ja ystävällistä ilmapiiriä Walesiin tulleille.

Yritystoiminta

Pop-up Factory

The Pop-up Factory organisoii työpajoja maahanmuuttajille. Työpajoissa tehdään tuotteita, jotka ovat yksinkertaisia toteuttaa, mutta tuotokset käyttökelpoisia uniikkeja myyntituotteita. Tuotteista myös järjestettiin näyttelyitä. Toiminnassa huomioitiin maahanmuuttajien omat taidot ja luovuus, jolloin mahdollistettiin myös omien tuotteiden konkreettinen toteutus. Tavoitteena oli myös uusien tuotteiden luominen ja oman osaamisen esille tuominen. Samalla toiminnan aikana on ollut mahdollisuus luoda verkostoja paikallisiin käsityöläisiin ja mahdollisiin yhteistyökumppaneihin.

https://www.facebook.com/Pop-up-Factory-1101100263257879/photos/?ref=page_internal

Kädentaidot

Empowering Asylum Seekers -projekti

Tavoitteena oli turvapaikanhakijoiden elämänlaadun parantaminen, heidän kanssaan työskentelevien ammattitaidon vahvistaminen ja monikulttuurisen yhteiskunnan kehittymisen vahvistaminen. Projektissa kehitettiin useita työmalleja vastaanottokeskuksiin, kansalais- ja työväenopiston opettajille sekä ohjaajille ja vapaaehtoistoimijoille. Projekti loi ja vahvisti yhteistyöverkostoja ja hankkeen toimijat koostuivat kuudesta eri EU-maan toimijoista, jotka muodostivat verkoston ASAP eli Asylum seekers´Active Partnership. Mukana olevat maat olivat Puola, Liettua, Skotlanti, Itävalta, Italia ja Suomi. Verkoston toiminnan keskiössä on ollut kädentaidot voimaannuttavana teemana.

Puolassa järjestettiin turvapaikanhakijoille vastaanottokeskuksissa erilaisia kursseja joiden teemoina olivat meikkaustaidon, hiusmuotoilun (kampaukset), pukuompelun sekä valokuvauksen kurssin. Läpimenevänä teemana oli muoti ja oletettavana kohderyhmänä naiset. Näiden kurssien lopputulemana järjestettiin yhteinen muotinäytös, joka dokumentoitiin valokuvauksen kautta.

Liettuassa järjestettiin mentoritoimintaa ja pakolaisten päiväkeskuksessa erilaisia tapahtumia ja pitkäkestoisempaa toimintaa kuten liikuntaa.

Skotlannissa Bridges Programmes -järjestö Glasgow'ssa suunnitteli ja toteutti Ecotecin "Empowerment – a Guide for Development Partnerships" -oppaan avulla turvapaikkaa hakeville naisille kurssin tukemaan naisten yksilöllistä ja yhteisöllistä voimaantumista.

Kurssi tuki henkilökohtaista kehitystä luomalla ryhmätilanteen, jossa osallistujien oli oltava vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, työskenneltävä ryhmänä ja rakennettava keskinäisiä suhteita. Kurssin lähtökohtana oli viestinnän, organisoinnin ja ongelmanratkaisun/analyttisen ajattelun keskeisten taitojen kehittäminen ja sen myötä kurssilaisten itseluottamuksen kohentaminen.

Itävallassa järjestettiin naisten kahvila-toimintaa, joka toimi kohtaamispaikkana. Tapaamiset rakennettiin erilaisten teemojen ympärille. Toiminnasta syntyi monikulttuurinen kohtaamispaikka, jossa syntyi aktiivista toimintaa kuten esim. Kierrätyskauppa. Lisäksi päiväkeskukseen syntyi Keittiö Portobello, joka käynnisti monikulttuuriset lounaat keskuksessa kävijöille, lähialueen asukkaille ja työpaikoille. Lisäksi syntyi pitopalvelutoimintaa, keittokirja sekä ruuan noutopalvelua. Toiminnan kautta maahanmuuttajia työllistyi erilaisiin kotipalvelutehtäviin. Ruuanlaitolla nähtiin olevan vaikutusta maahanmuuttajien itsetuntoon ja itseluottamukseen, koska se oli oma erillinen taitoalue ja näkyvä tapa toimia omaan kulttuuriin kuuluvilla tavoilla. Lisäksi se paransi mahdollisuuksia synnyttää uudenlaista yritystoimintaa ja lähensi kohti työmarkkinoita. Kohderyhmänä olivat naiset, joille ruuanlaitto on monissa

kulttuureissa rooliin kuuluvaa toimintaa. Toiminnan tueksi järjestettiin koulutusta mm. hygieniasta, kirjanpidosta ja tietokoneen käytöstä.

Miehille kohdistettua toimintaan liittyi oman radiokanavan sisällön tuottaminen ja toimittaminen muutaman kerran viikossa. Radio-ohjelmia lähetettiin osana paikallisradion toimintaa. Lisäksi koulutettiin jo maassa oleskeluluvan saaneita vertaisohjaajiksi miesten voimaannuttaviin miesryhmiin. Lisäksi tarjottiin ATK-taitojen rakentamiseen koulutusta ja lopuksi rakennettiin omat nettisivut.

Palveluntarjoajia ja aineistoja

Elävä kirjasto

Ensimmäistä kertaa Elävä kirjasto –menetelmää käyttävän on hyvä olla yhteydessä Allianssiin. Allianssilta saa myös neuvoja, materiaalia ja koulutusta Elävän kirjaston järjestämiseen.

<http://alli.fi/kirjasto+ia+tietopalvelut/yhdenvertaisuus+tietoa+ia+materiaalia/elava+kirjasto/>

Oikeudellinen neuvonta

Pakolaisneuvonta ry:n oikeudellinen neuvonta antaa turvapaikanhakijoille oikeusapua turvapaikkaprosessissa.

Pakolaisavun järjestöhautomo

Raha-automaattiyhdistyksen tuella toimiva Järjestöhautomo tarjoaa maksutonta neuvontaa, mentorointipalveluja ja koulutuksia maahan muuttaneiden yhdistyksille.

<https://www.jarjestohautomo.fi/>

Túlka

Túlka on mobiilissa toimiva vertaistulkkausohjelma. Túlkaassa tulee tulevaisuudessa olemaan kolme versiota. Túlka Free on vapaaehtoisvoimin toimiva, arjen tulkkaustarpeeseen vastaava palvelu, Túlka Premium vaativampiin tulkkaustarpeisiin tarkoitettu maksullinen palvelu ja Túlka Business yrityksille ja yhteisöille suunnattu palvelu.

<http://tulka.com/suomi/#suomi-etusivu>

About Finland

About Finland-palvelu tarjoaa turvapaikanhakijoille perustietoa Suomesta matkapuhelimen välityksellä. Palvelun järjestää Funzi. Palvelu auttaa maahan saapuvia toimimaan oikean tiedon varassa ja edistää kotoutumisprosessia.

<http://funzi.mobi/course>

Food Safety

Mobiiliversio **hygieniapassikoulutuksesta**. Palvelun tarjoaa Funzi ja ohjelma toimii matkapuhelimissa ja palvelu on saatavilla myös englannin- ja arabiankielisenä ja uusia kieliversioita ja kursseja tullaan lisäämään kokoajan

<http://funzi.mobi/course/foodsafety>

Osallisuuden työkalupakki

Runsaasti osallisuusaineistoa ja osallisuutta tukevia menetelmiä.

www.jelli.fi/osallisuus

Innokylä

Innokylä on hyvinvointi- ja terveysalan avoin innovaatioyhteisö, joka kokoaa alan kehittämistyön tuloksia omille sivuilleen. Sivuilta on mahdollista etsiä hyvin monenlaisia menetelmiä ja hyviä toimintamalleja.

www.innokyla.fi

Kotouttaminen.fi

Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskuksen verkkopalvelun Työn tueksi – osio sisältää tietoa alan toimijoista, hyvistä käytännöistä ja hankkeista.

kotouttaminen.fi

Maahanmuuttajien vertaistoiminnan verkosto

VeTo-verkosto on maahanmuuttajien vertaistoimintaa järjestävien organisaatioiden yhteistyöverkosto. Sivusto sisältää muun muassa materiaalipankin

www.vetoverkosto.fi

Tietoa paperittomuudesta ja oikeudellista neuvontaa

www.paperittomat.fi

Kirkkoturva

Tietoa kirkkoturvapaikan tarjoamisesta.

http://www.ekumenia.fi/sen_toimii/ihmisoikeustyö/kirkot_ja_maahanmuuttajat/kirkko_turvapaikkana_julkaisu/

Global Clinic

Avoin terveystyö kaikille, kansalaisuuteen ja maassaolotukseen katsomatta. Apua saa veloituksetta, anonymisti ja luottamuksella. Henkilökunta on sitoutunut ehdottomaan vaitiolovelvollisuuteen. Global Clinic toimii Helsingissä, Turussa ja Oulussa.
<http://www.globalclinic.fi/fi/>

Kidutettujen kuntoutus

https://www.odl.fi/fi/odl_saatio/kidutettujen_kuntoutus/

Traumatisoituneille maahanmuuttajille suunnatut tukimuodot

Serene-toiminta: <http://www.mielenterveysseurat.fi/turku/serene/>

Asennekasvatuspelejä

UNHCR:n kehittämät pelit Paossa ja Kovat kertoimet soveltuvat opetuskäyttöön nuorten kanssa.

<http://www.gloaalikasvatus.fi/vinkit/4106>

<http://www.gloaalikasvatus.fi/vinkit/483>

Taidelähtöisten palvelujen toteuttajia

sovellataidetta.fi

Taiteesta tukea maahanmuuttajien työnhakuun

<http://julkaisumyynti.turkuamk.fi/PublishedService?pageID=9&itemcode=9789522165602>

Projektirahoitusta nuorten taideprojekteihin

Myrsky tukee projektirahoituksella nuorten taideprojekteja Suomessa. Isot taiteilijoiden ja yhteisöjen vetämät Myrsky-projektit on tarkoitettu erityisesti haastavissa elämäntilanteissa oleville nuorille. Myrskyn kautta nuoret tekevät ammatillaisen ohjauksessa taidetta omista lähtökohdistaan ja ideoistaan käsin.

<http://www.nuori.fi/toiminta/myrsky/>

Kartoituksen tausta

ESIKOTO – Esikotouttamisen kehittämishanke Pohjois-Pohjanmaalla on Euroopan rakennerahaston rahoittama hanke, jonka päämääränä on nopeuttaa turvapaikanhakijoiden esikotoutumista.

Hankeen tarkoituksena on

- vahvistaa yrityksiä, järjestöjen, yhteisöjen ja vapaaehtoisten valmiuksia järjestää esikotouttavaa toimintaa
- kehittää ja luoda turvapaikanhakijoille osallisuutta vahvistavaa esikotouttavaa toimintaa

Hankeen toiminnan tuloksena

- Pohjois-Pohjanmaalle syntyy esikotouttavan toiminnan verkosto
- verkoston esikotouttavan toiminnan osaaminen paranee
- turvapaikanhakijoille järjestetään osallistavaa esikotouttavaa toimintaa
- kaksisuuntainen integraatio vahvistuu
- muotoillaan onnistuneen esikotoutumisen malli
- hankkeessa syntyneet toimintamallit voidaan levittää myös muille alueille

Hankkeelle on myönnetty rahoitus 2016-2018.

Käsillä oleva teksti on syntynyt tarpeesta kartoittaa olemassa olevia kansallisia ja kansainvälisiä esikotoutumisen toimintamalleja ja menetelmiä. Kartoituksen toivotaan sekä rohkaisevan että antavan inspiraatioita vapaaehtoisille eri järjestöissä ja yhdistyksissä esikotouttavan toiminnan järjestämiseen.

Hankeen päätoteuttaja on Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, ja osatoteuttajina Diakoniammattikorkeakoulu, Vuolle Settlementti ry. ja Metsähallitus/Luontopalvelut.

Lähteet

Johansson, E., Zolkowska, K. & McNeil, T.F. (2015) Prediction of adaptation difficulties by country of origin, cumulate psychosocial stressors and attitude toward integrating: A Swedish study of first-generation immigrants from Somalia, Vietnam and China

Kerkkänen, H. & Säävälä, M. (2015) Maahanmuuttajien psyykkistä hyvinvointia ja mielenterveyttä edistävät tekijät ja palvelut – Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Työ-ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Konserni , 40/2015. Edita Publishing Oy/Ab/Ltd.

Kinnunen, Riitta & Lidman, Jukka (2013). ”Siellä on suupielet korvissa” - Hyvinvointivaikutusiasiaalisesta sirkuksesta. Toim. Katri Kekäläinen, Sofia-Charlotta Kakko, Vaikuttava sirkus – hanke. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu, Tampereen yliopisto.

Kotouttamisen hyvät käytännöt. Työ-ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus. Työ- ja elinkeinoministeriö.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/tyon_tueksi/hyvät_kaytannot

Luettu 10.9.2016 ja 12.12.2016.

Lehtomaa, Annika (2013). LUOVAN TANSSIN VOIMA – Tutkielma nuorten turvapaikanhakijoiden kokemuksista tanssi-improvisaatioryhmästä vapaa-ajan toimintana. Opinnäytetyö (AMK), Turun ammattikorkeakoulu, Toimintaterapeutin koulutusohjelma.

Lenette, C., Weston, D., Wise, P., Sunderland, N. & Bristed, H. (2015). When words fail, music speaks: the impact of participatory music on the mental health and wellbeing of asylum seekers. Arts & Health: An International Journal for Research, Policy and Practice. Volume 8, 2016-Issue 2, 125–139.